

by the overall goal of national education – realization of intellectual and creative potential of the people and formation free citizens with a sense of personal responsibility and capable for productive activities.

The methodological basis for the development of national education should be humanistic pedagogic, the main subject of which is man who aspires to self-realization and self-development. In accordance with the humanistic function education should help man to become the subject of culture, of history, of his own life, that is, to teach him the art of life-creation. Humanistic function consist also in mitigating social tensions and in the restoration of man's ecology, his mental equilibrium, sense of life, public and private morality, civil peace.

Bibliography

1. Мотрошилова Н. В. Варварство как оборотная сторона цивилизации / Н. В. Мотрошилова // Вестник МГУ. Сер. 7. Философия. – 2006. – № 4. – С. 49-65.
2. Андрейчук Н. В. Философия образования и трансфо-

рмации современной цивилизации / Н. В. Андрейчук // Преподаватель. XXI век: общерос. науч. журн. о мире образования. – 2007. – № 4. – С. 36.

3. Купцов И. В. Образование. Наука. Мировоззрение и глобальные вызовы XXI века. / И. В. Купцов // СПб. : Алетей, – 2009. – С. 41.

4. Лукацкий М. А. Образование, центрированное на человеке: история и современное звучание гуманистических идей [Текст] / М. А. Лукацкий, М. Е. Остренкова // Образование и общество. – 2005. – № 6. – С. 82 – 91.

5. Корнетов Г. Б. Современная педагогика в поисках гуманистической парадигмы / Г. Б. Корнетов // Новый педагогический журнал. – М., – 1996. – С. 21 – 27.

6. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме / М. Хайдеггер // Проблема человека в западной философии. – М.: "Республика" – 1988. – С. 319.

7. Пахомов Ю. Н. Пути и перепутья современной цивилизации / Ю. Н. Пахомов, С. Б. Крымский, Ю. В. Павленко. – К.: НАН Украины, 1998. 432с.

8. Дебердеева Т. Х. Новые ценности образования в условиях информационного общества / Т. Х. Дебердеева // Инновации в образовании. – 2005. – № 3. – С. 5 – 12.

Л. В. Кадникова

АНТРОПОЛОГІЧНА КРИЗА ТА ОСВІТА

У статті розглядається криза освіти в контексті сучасної цивілізаційної кризи, а також пропонуються можливі напрямки його подолання шляхом зміни ряду основоположних принципів системи освіти.

Ключові слова: антропологічна криза, цивілізаційна криза, відчуження, людина, духовність, універсальність, освіта, реформа, дворівнева система освіти.

Л. В. Кадникова

АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЙ КРИЗИС И ОБРАЗОВАНИЕ

В статье рассматривается кризис образования в контексте современного цивилизационного кризиса, а также предлагаются возможные пути его преодоления путем изменения ряда основополагающих принципов системы образования.

Ключевые слова: антропологический кризис, цивилизационный кризис, отчуждение, человек, духовность, универсальность, образование, реформа, двухуровневая система образования.

УДК 141.7: 1(477) (045)

О. А. Матюхіна

ГРОМАДЯНСЬКИЙ ГУМАНІЗМ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ІДЕОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Національного авіаційного університету

Анотація: У статті розглянуто місце громадянського гуманізму в ренесансній культурі України, його вплив на формування державницької ідеології козацтва

Ключові слова: громадянський гуманізм, ренесансна культура, українські гуманісти, козацтво, державотворча ідеологія.

Вступ

Суспільно-політичні проблеми, що виникають перед молодістю українською державою, вимагають для свого вирішення звертання до надбань культури минулого. Українська культура у своїй скарбниці зберігає ідеї, концепції, приклади, які здатні стати важливим чинником прогресивного розвитку українського суспільства і держави. Суспільно-політична думка України за століття свого розвитку накопичила багато ідей, що не тільки не втратили свого значення, але й здатні допомогти знайти шлях вирішення багатьох проблем сьогодення. Особливо важливою в цьому відношенні є культура доби Відродження. В цей період всі сфери української культури інтенсивно збагачувались надбаннями культури європейської. І не просто збагачувались – філо-

софські ідеї, політичні концепції, мистецькі форми стали основою для розвитку ренесансної культури на Україні як глибоко оригінального варіанту ренесансної культури Європи. Як раніше культура візантійська, так пізніше культура Ренесансу надала українській культурі нових засобів і форм виразу, адекватних викликам, які постали перед народом України в наступні століття. Особливе місце в цьому відношенні займає громадянський гуманізм. Ідеї громадянського гуманізму були не просто сприйняті, а переосмислені українськими гуманістами під кутом зору потреб і прагнень українського народу. Вони стали складовою освіти, що сприяло їх поширенню не лише в середовищі інтелігенції, але й серед козацтва. Громадянський гуманізм вплинув на формування державницької ідеології козацтва, яке

стало провідною силою державотворчого процесу на Україні. Творче засвоєння передових надбань європейської культури, їх переосмислення, включення в систему освіти сприяло збагаченню новими ідеями суспільної свідомості. Це сприяло розвитку нації, осмисленню на вищому рівні проблем і шляхів їх вирішення.

Аналіз досліджень і публікацій

В ХХ – поч. ХХІ століть об'єктом пильної уваги вітчизняних істориків, культурологів, філософів, політологів стала доба Відродження. Достатньо згадати праці Горського В.С., Жолтовського П.М., Ісаєвича Я.Д., Кашуби М.М., Литвинова В.Д., Наливайко Д.С., Ничик В.М., Пашука А.І., Стратій Я.М. та ін. У колективних працях, монографіях, серед яких особливо треба відмітити «Історію філософії на Україні», «Історію української культури» під ред. Ісаєвича Я.Д., всебічно розглядаються особливості філософської думки, політичних ідей, мистецтва, літератури України цього періоду, своєрідність досягнення українськими митцями і мислителями надбань ренесансної культури Європи. Багато уваги приділяється суспільно-політичній проблематиці, і, зокрема, ідеям громадянського гуманізму у творах ренесансних мислителів і в цілому в культурі доби Відродження на Україні.

Постановка завдання

Метою статті є розгляд особливостей поширення і функціонування концепції громадянського гуманізму в ренесансній культурі України. На українському ґрунті ця ренесансна філософсько-політична концепція набула стільки оригінальних, своєрідних рис, що можна з повним правом говорити про громадянський гуманізм як явище української культури, одне з джерел державницької ідеології козацтва

Основна частина

В XV ст. в Італії склався «...комплекс етико-політичних ідей, орієнтованих на виховання патріотизму і соціальної активності громадян» [2, с. 126]. Дослідниця окреслює його терміном «громадянський гуманізм». Найбільш ґрунтовно концепція громадянського гуманізму була розроблена в працях Л. Бруні, Д. Ачайолі, М. Пальмієрі та ін. У «Введенні в моральну філософію» Л. Бруні наголошує, що умовою досягнення людиною вищого блага, щастя є її активність, особливо в суспільному житті. Активна громадянська позиція трактується як чи не найважливіший моральний обов'язок людини. Від природи люди є вільні і рівні, але забезпечити рівність і свободу може лише демократична республіка. Лише в республіці панує закон, що втілює справедливість, лише республіканський лад забезпечує свободу громадян. «Основою нашого правління є рівність громадян...Всі наші закони спрямовані лише на те, щоб громадяни були рівними, так як тільки в рівності коріниться дійсна свобода» – писав Л. Бруні в «Історії флорентійського народу» [цит. за 2, с. 124]. Концепція громадянського гуманізму виражала інтереси міського населення не лише Італії, але й Європи в цілому. Прагнення до встановлення і розвитку самоврядування, звільнення з-під влади феодальних володарів було притаманне більшості міст тогочасної Європи, що зумовило широке поширення демократичних ідей громадянського гуманізму че-

рез гуманістичні гуртки, університети. Ці ідеї лягли в основу політичної ідеології міського населення, особливо його середніх верств. В різних країнах комплекс етико-політичних ідей, що об'єднуються під назвою громадянського гуманізму, набував виразно національного забарвлення.

Помітне місце ідеї громадянського гуманізму зайняли в ренесансній культурі України. Центрами їх поширення стали міста – провідні осередки розвитку ренесансної культури. В кінці XVI – поч. XVII ст. на Україні відбувається інтенсивний процес розвитку ремесел, зовнішньої і внутрішньої торгівлі. Вирастають і міцніють міста. Деколи мирним шляхом, а частіше у боротьбі міста добиваються самоврядування, здобувають магдебурзьке право, яке забезпечувало їм майже повну незалежність. Наприклад, Львів, який мав магдебурзьке право, називався республікою. На гербі міста стояли літери – SPQL – Senatus populusque Leopoliensis – (сенат і народ Львова), а львівські міщани мали право на особистий герб і зброю. Крім Львова, до найбільш розвинених міст того часу належали Київ, Луцьк, Острог, Кам'янець – Подільський. Вони ставали не тільки центрами ремесла, торгівлі, але й освіти, ренесансної культури в цілому. В містах зростає потреба в таких спеціалістах, як юристи, лікарі, перекладачі, вчителі, військові спеціалісти з фортифікації, артилерії, архітектори та ін. За відсутності вищих і навіть середніх навчальних закладів молодь отримувала освіту за кордоном – в університетах Болоньї, Базеля, Віттенберга, Гейдельберга, Кракова, Падуї, Парижу, Праги та ін. (У 1510-1560 рр. тільки у Краківському університеті навчалось 352 студента з 51 міста України [1, с. 271]. В університетах молодь сприймала не лише фахові знання, а й передові гуманістичні ідеї Ренесансу і ставала їх поширювачами на Україні. В основному випускники європейських університетів походили з дрібної шляхти, міщанства, козацтва і були виразниками їх інтересів. В громадській діяльності бачили як шлях власної самореалізації, так і можливість служіння важливим для них ідеалам свободи і справедливості. Як правило, вони приймали активну участь в житті міст, займали визначні державні посади. З появою навчальних закладів на Україні – Острозької Академії, Львівської братської школи, Київського колегіуму (пізніше Києво-Могилянської академії) багато з них присвятило себе викладацькій діяльності. Свої філософські і суспільно-політичні ідеї представники молоді української інтелігенції викладали в публіцистичних, полемічних, поетичних творах. Їх прагненням відповідали ідеї громадянського гуманізму – служіння суспільству, патріотизм, боротьба за політичну свободу.

Ідеї громадянського гуманізму яскраво представлені в творах українських гуманістів. Литвинов В. Д. відмічає, що «Ідеї громадянського гуманізму наявні у філософсько-етичних концепціях ідеологів братського руху (Ю. Рогатинць, К. Транквіліон-Ставровецький, Л. Зизаній, у творах таких авторів, як С. Оріховський, С. Пекалід, С. Кльонович, І. Домбровський, Й. Верещинський, Ш. Шимонович та ін.» [4, с. 527]. Провідною в концепції громадянського гуманізму виступає ідея спільного блага. Служіння

спільному благу вважається головним обов'язком особистості. Людина розкриває, реалізує свої здібності, таланти, набуті знання саме у служінні спільному благу. А спільне благо – це, перш за все, такий державний устрій «де у усіх справах панує народ і свобода», як писав Л. Бруні. Спільне благо включає в себе поняття свободи, справедливості, демократії. У громадянському гуманізмі українських мислителів чільне місце займає проблема відповідності державного устрою спільному благу. Спільне благо розумілось як такий державний лад, який створював би можливість самореалізації особистості, її розвитку. І. Вишенський вважав, що досягнення спільного блага, що виражається у свободі, рівності, відсутності гноблення, можливе лише при умові демократичної форми правління. Він висунув концепцію «соборної християнської республіки». Звертаючись, як до прикладу, до часів раннього християнства і демократичних засад ранньохристиянської спільноти, І. Вишенський обґрунтував принцип рівності всіх людей. Мислитель наголошував, спираючись на тексти Святого Письма, що Бог створив людей рівними. Рівність людей встановлена Богом і має бути провідним принципом як церковного, так і державного устрою. «Але когда добрый владика на проповід выбрал простых хлопков, смиренных нищих, беззловивых рыболовов, кожемяк и тым церков свою поручил в шафуюнок спасенне человеческое, досвідчивши их быти вірними злецил...» [3, с. 104]. Необхідно підкреслити, що філософські і суспільно-політичні ідеї українських мислителів ґрунтувались не лише на ренесансному гуманізмі, але й на патристиці. «...У трактуванні Вишенського гуманістично-демократичні ідеали раннього християнства, основані на рівності людей від природи і перед Богом, набувають значення первинних, основоположних і визначальних принципів не лише для утвердження так званої правдивої церкви, а й для встановлення рівності, свободи і справедливості, і на цій основі ліквідації гноблення, деспотії у суспільному житті» [7, с. 140]. Християнство, особливо демократичні ідеали раннього християнства, стали важливим чинником формування державницької свідомості українських мислителів доби Ренесансу.

«Соборна християнська республіка», побудована на демократичних принципах, має усунути зло – несправедливість, війни, визискування та ін. – з суспільного життя, створити умови для вільного розвитку народу. І. Вишенський гостро засуджував соціальне, релігійне і національне гноблення народу. Єдиним шляхом захисту прав і свобод він вважав боротьбу за встановлення «соборної християнської республіки». І. Вишенський по суті висловив ідею створення національної демократичної держави. У його концепції поєднуються демократичні ідеали раннього християнства, ренесансні, реформаційні ідеї, та суспільно-політична думка часів Київської Русі.

Ідея рівності людей незалежно від їх місця і становища в житті висувається також в творі Х. Філалета «Апокрисис». Він пише: «... тьла, добра, маєтності, і учтivity наши зверхности его королевской милости суть от нас добровольне поданы: так же ведлуг права посполитого о них чинити розсудок може» [8, с. 110]. Суспільно-політичні погляди Х.

Філалета як можна судити з наведеного абзацу, включають ідею «суспільного договору», обмеження влади монарха законом, визначення прав, свобод підданих, засноване на вимогах «права божого і природного» [8, с. 110]. Демократизм притаманний суспільно-політичним ідеям більшості українських гуманістів, що свідчить про демократичну орієнтацію української культури, української ментальності.

Спільне благо полягало у захисті своїх прав, боротьбі за свободу, перш за все свободу релігійну і національну. Свобода – найважливіше право і багатство людини, дане їй від Бога. Її оспівує С. Оріховський: «Свобода думку множить, серце підносить, обличчя звеселяє, сміливим око, і погляд, і ходу робить». [5, с. 124]. К. Сакович, український гуманіст, діяч братського руху, викладач Київської братської школи, автор ряду філософських творів і поет так оспівує свободу:

Вольность – ось найважливіша річ поміж усіми,
Гідність їй уступає речами своїми.

Тож освідчити можуть цю думку народи,

Бо вони до свободи ідуть від природи [10, с. 160].

Гуманісти, високо цінуючи свободу особисту, умовою її реалізації вважали свободу суспільну. Ідеалом гуманістів була людина-громадянин, що служить спільному благу. яке полягає у свободі, пріоритеті закону над свавіллям, розвитку освіти і мистецтва. «Українські гуманісти вірили у велич, творчу можливість людини, у її здатність якщо не контролювати, то впливати на хід суспільних подій. Лише в співдружності з розумною людською істотою Бог може встановити справедливість на землі. І хоча від Бога залежить, на їх думку, як саме існування, так і добродійства людей, вони були переконані, що люди – не маріонетки в руках творця, а відповідальні його співробітники» [4, с. 125].

Ідеал спільного блага у умовах України XVII ст. набував виразно патріотичного характеру. Це проявилось у діяльності братств. В кінці XVI ст. братства поповнились людьми, що отримали гуманістичну освіту, сприйняли ідеали громадянського гуманізму. І власне в активній діяльності братств спрямованої на розвиток освіти, захист прав православного міщанства гуманісти бачили, як відмічає І.В. Паславський, практичну реалізацію громадянських ідеалів. [6, с. 127]. Такі видатні представники ренесансного гуманізму на Україні, як Ю. Рогатинець, К. Транквіліон-Ставровецький, брати С. та Л. Зизанії, П. Беринда, І. Копистенський та ін. були активними діячами братств, викладали у братських школах. Завдяки їм у братських школах утвердилась і поширилась гуманістична система освіти. А складовою цієї освіти було виховання людини-громадянина, громадянських чеснот. Недарма з стін братських шкіл вийшло багато представників козацької старшини, діячів національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.

Найвищою громадянською чеснотою гуманісти проголошували любов до Вітчизни, патріотизм. Учні братських шкіл виховувались на прикладах героїв стародавньої Греції і Риму, що прославились любов'ю до Вітчизни (Перікла, Фемістокла, Курція, Помпея та ін.). Гідність людини вбачається в її чеснотах, розумі, розумних і корисних для суспільства справах. В «Вірші на жалісний погреб шляхетного

лицаря Петра Конашевича – Сагайдачного” К. Сакович висуває ідеал людини, розумної, освіченої, прикрашеної всіма лицарськими чеснотами, відданої своїй Вітчизні.

“Він пішов до Острога для наук поштивих,
Що там квітли, як ніде, за благочестивих
Тих князів, котрі там мудрість покохали
І майно, і кошт на ті школи віддавали.
Шоб юні до наук схильності набрали
І для рідної землі корисні ставали.
Хай фундація б ота, Боже, в нас не зникла,
Славу нашу підняла б, як чинити звикла!
Конашевич в Острозі досить літ заживши,
Здібність у душі відкрив сильну до звитяжства,
В Запорозьке він пішов славнеє лицарство.
І отам немало теж поміж них живучи,
Діла лицарського скрізь пильно стережучи,
Досягнув, що військо те в гетьмани обрало,
Мужньо з ним воно татар, турків розбивало...”
[9, с. 240].

Людина реалізує свої здібності в земному житті, розвиває чесноти, служить добру і отримує за це небесну нагороду. Але вміння, якості людини формуються в процесі освіти, завдяки їй вона відкриває своє покликання, місце в житті. Освіта дає знання для правильного життєвого вибору. Громадянський гуманізм репрезентував єдність вищих цінностей – свободи особистої і свободи суспільної, розкривав шляхи реалізації себе як особистості. І не просто як особистості, а як особистості героїчної. Служіння Вітчизні, людям – і в освіті, навчанні, і в державній, військовій справі – очищає і піднімає душу, є відповідним настановам Божим, божественним істинам. І не просто людина відшукує той шлях, який дозволяє досягти власних цілей, прагнень, бажань. Ні, знаходить шлях, на якому якнайкраще може служити Богу і Вітчизні, досягаючи лицарських висот. Життя набуває сенсу, цінності у служінні вищим цінностям. Саме на це наголошує К. Сакович, змальовуючи образ Петра Конашевича-Сагайдачного:

Мав-бо за велику власну нагороду,
Як, з неволі вирвавши, дасть кому свободу.
Таж війна з одних причин може в світі бути:
Щоб свої і людські кривди відвернути.
Будь шляхетний гетьмане, славний навік-віки,
Хай Христос в небесній візьме тебе лики
[9, с. 2347].

Для українського гуманізму було притаманним звертання до минулого, як надихаючого прикладу для сьогодення. І таким минулим були для них не лише античність, але й часи Київської Русі. Власне в ній вони шукали і знаходили свій громадянський ідеал. Київська Русь виступала у них як свідчення славного минулого України. В історії гуманісти знаходили опору національній самосвідомості. Славні подвиги предків повинні надихати на славні діяння нащадків. Усвідомлення себе як народу, що мав державність, але втратив її, закономірно схилило до думки про необхідність її відновлення. Звертання до історії Київської Русі формувало не просто державницьку ідеологію, а й демократичну. Київська Русь давали приклад великих прав городян, дружинників у вирішенні державних справ.

Концепція громадянського гуманізму через випу-

сників братських шкіл, європейських університетів, стала надбанням козацтва. Сучасники відмічали, що по рівню освіти запорозці стояли на досить високому рівні. «Серед них, – каже сучасник, – були такі грамотії, що і в Лаврі, і в столицях рідко можна було знайти таких, з тої причини, що в січі було всілякого люду доволі». Це буде цілком зрозумілим, якщо згадати, що Січ досить часто поповнювали «вчені і недовчені спудеї» Київської духовної Академії, багато польських, українських, а часом і великоруських панів і шляхтичів, котрі вміли і читати, і писати, але не вміли вжитися з порядками своєї батьківщини» [11, с. 309]. Волелюбні представники всіх станів України стікались на Запоріжжя. Тому не дивно, що ідеї громадянського гуманізму знайшли поширення в їх середовищі – вони найкраще виражали прагнення козацтва до створення суспільства вільних людей. Вони дали можливість адекватного виразу і осмислення козацтвом своїх провідних цілей – досягнення особистої і суспільної свободи. Запорізька Січ може служити прикладом демократичного устрою. «Тут панувала цілковита рівність усіх членів громади: кожен користувався однаковим правом голосу, кожен міг заперечити пропозицію іншого, висунувши натомість свої плани і міркування, але що вже було ухвалено радою, було необхідним і обов'язковим для всіх. Запорізька громада доходила до повного ідеалу, невідомого ні в давні, ні в середні, ні в нові віки: принцип повної рівності панував тут у всьому: під час загальних зборів, при виборах військової старшини, січовому і паланковому управлінні, у всіх запорізьких школах, у спільній трапезі, при поділі майна й у приватному житті в куренях» [11, с. 120]. Суспільний устрій Запорізької Січі, що проіснувала біля трьох століть, не могла не ґрунтуватись на певних теоретичних засадах і концепціях, носіями і виразниками яких були освічені верстви козацтва. І такою основою справедливо можна вважати, поруч з демократичними традиціями Київської Русі, концепцію громадянського гуманізму. І саме її оригінальний варіант, розроблений українськими гуманістами, який визначався виразною спрямованістю на реалізацію державотворчих прагнень українського народу. Українські гуманісти власне в козацтві бачили провідну силу, що здатна відродити державу. Козацтво сприймалось як продовжувач і спадкоємець військової могутності Київської Русі, а в сучасності – як опора України і віри православної. Поширення в середовищі козацтва ідей громадянського гуманізму формувало його державницьку ідеологію. Козацтво стало провідним чинником державотворчого процесу на Україні. Вони бачили свої цілі вже не лише в захисті і утвердженні власних прав і свобод як військового стану, а й як захисники і виразники волі народу в його державотворчих прагненнях. Козацтво стало рушійною силою національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Пізніше – формування української держави – Гетьманщини.

Висновок

Громадянський гуманізм, розвинений і переосмислений гуманістами в умовах міської культури України, став основою національної освіти, пошири-

вся в середовищі козацтва і став важливим чинником формування його державницької ідеології. Ідеї громадянського гуманізму, особливо концепції демократичного державного устрою, вплинули на устрій як Запорізької Січі, так і пізніше Гетьманщини. В громадянському гуманізмі знайшли адекватний філософський вираз такі риси ментальності українців, як волелюбність, любов до рідної землі.

Список літератури

1. Антична культура і вітчизняна філософська думка. – К. : Наукова думка, 1990. – 125 с.
2. Брагина Л.М. Итальянский гуманизм / Л.М.Брагина – М. : Высшая школа, 1977. – 254 с.
3. Вишенський І. Твори / І. Вишенський. – К.: Наукова думка, 1959. – 270 с.
4. Литвинов В.Д. Ренесансний гуманізм в Україні (Ідеї гуманізму епохи Відродження в Українській філософії XV – по-

чатку XVII ст.) / В. Д. Литвинов [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://litopys.org.ua/lytv/lytv.htm>.

5. Orzechowski Stanislaw. Wybór piśm / S. Orzechowski. – Warszawa, 1972. – 378 с.
6. Паславський І. В. З історії розвитку філософських ідей на Україні в кінці XVI- першій третині XVII ст. / І. В. Паславський – К., Наукова думка, 1984. – 127 с.
7. Пашук А. І. Іван Вишенський – мислитель і борець/ А. І. Пашук. – Львів: Світ, 1990.-176 с.
8. Пашук А. І. Філософсько-гуманістичні ідеї в антикатолицькому творі "Апокрисис" // А. І. Пашук. – Філософська думка. – 1979. – № 5 – С. 100-112.
9. Українські гуманісти епохи Відродження. Антологія. – Ч.2. – К. : Наукова думка, Основи, 1995. – 431 с.
10. Українська поезія кінця XVI-початок XVII ст. (Антологія) – К.:1988 – 160 с.
11. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків/ Д. І. Яворницький – Т.1. – Львів: Видавництво «Світ», 1990. – 319 с.

А.А. Матюхина

ГРАЖДАНСКИЙ ГУМАНИЗМ КАК ИСТОЧНИК ГРАЖДАНСТВЕННОЙ ИДЕОЛОГИИ КАЗАЧЕСТВА

В статье рассматривается место гражданского гуманизма в ренессансной культуре Украины, его влияние на формирование гражданской идеологии казачества.

Ключевые слова: гражданский гуманизм, ренессансная культура, украинские гуманисты, казачество, гражданственная идеология.

A. Matyukhina

CIVIL HUMANISM AS A SOURCE OF CITIZENLY IDEOLOGY OF THE COSSACKS

The article deals with the place of civil humanism in the Renaissance culture of Ukraine, its influence on the formation of citizenly ideology of the Cossacks.

Keywords: civil humanism, Renaissance culture, Ukrainian humanists, the Cossacks, citizenly ideology.

УДК 712:111.852:316.324.8 (045)

Л.І. Мокляк

САДОВО-ПАРКОВЕ МИСТЕЦТВО В ЕСТЕТОСФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті здійснюється естетичний аналіз місця й ролі садово-паркового мистецтва у системі духовних цінностей сучасного інформаційного суспільства.

Ключові слова: природа, сад, парк, людина, духовність, мистецтво, естетосфера.

Вступ

Трансформації останніх десятиліть в Україні сфер суспільного життя, докорінно змінюють людину, її менталітет, світогляд, систему цінностей, так і спосіб її життя. Ми вступили в новий етап суспільного буття – культуру інформаційного суспільства. Цей процес супроводжується економічною кризою, політичною нестабільністю, необхідністю зброєю боронити і стверджувати незалежність своєї держави, драматичним пошуком свого місця в загальноєвропейській спільноті.

Своєрідну точку обнуління переживає і сучасний культурний процес, усі його базові складові. Нові цінності тільки народжуються, знаходяться на стадії формування, старі потребують вдумливого аналізу і критичної переоцінки. Цей процес має за мету накреслити й виробити нові світоглядні орієнтири для подальшого розвитку культури як дійсного світу сучасної людини, людини-особистості, мислячого суб'єкта, здатного не тільки споживати і використовувати знання як інформацію, а сприймати і розуміти його як дієвий чинник власної духовної трансфо-

рмації всієї соціальної спільноти.

Буття людини в світі культури, її діяльність у культурі не може здійснюватися поза естетосферою яка, як слушно зазначає Н.Левченко, постає сферою « чуттєвого континууму, який не “переривається”, не “зникає”, не “гасне” у динамічному полі різноманітності культури [3, с. 144.]

Незважаючи на парадокси сучасної посткультури, панування маргінального, змішування елементів високої і масової культури, нехтування фундаментальними принципами духовності, розмивання меж добра і зла, істинного та оманливого, прекрасного і потворного, в сучасній людині все ще живе незнищувана потреба, ностальгія за прекрасним, добрим, істинним, довершеним, що і є сферою естетичного. Естетосфера культури, за визначенням відомого естетика М.Кагана, це світ естетичних цінностей [6, с. 110]. Для естетосфери, як субстанційного підґрунтя духовності, центральною цінністю є краса і прекрасне в їх протиставленні потворному. Естетосфера, як і сфера морального, формується, вибудовується, підтримується людиною впродовж